MS

Geen daden maar woorden?

Op 7 maart 1924 hield kapitein der artillerie A. J. Maas een voordracht voor de Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap met de titel „De verdediging tegen luchtstrijdkrachten vanaf den grond". De spreker concludeerde onder meer:

. . . dat in het bijzonder voor Nederland, met zijn uitgesproken zuiver defensieve luchtvaartpolitiek en zijn zeer blootgestelde, in korten tijd te bereiken vitale objecten, de verdedigingsmiddelen op den grond een onmisbaar, zoo niet overheersend element vormen van de luchtverdediging.

Zestien jaar later, op 15 mei 1940, bleek welk een vooruitziende blik hij had en hoezeer het gelijk aan zijn kant was. Zowel het bombardement van Rotterdam als de dreiging met een bombardement op andere grote steden deden de opperbevelhebber besluiten de wapens neer te leggen. Het Duitse luchtoverwicht was te groot. Hoewel de Nederlandse luchtverdediging goed was georganiseerd en zeker de vijand gevoelige verliezen heeft toegebracht, muntte zij toch uit in een gebrek aan middelen waardoor de Duitse slagkracht in de lucht — waaronder begrepen luchtlandingseenheden — in onvoldoende mate kon worden gedecimeerd.

Een dertigtal jaren later lezen wij in de Defensienota 1974:

Kan een crisis toch niet worden ingedamd, dan is verdediging van Europa goeddeels afhankelijk van het tijdig aanvoeren van versterkingen van buiten het continent en van het ontplooien daarvan in het bedreigde gebied. Dit is slechts mogelijk als luchtstrijdkrachten een voldoende veilige situatie in de lucht verzekeren. Hiertoe dragen zowel offensief als defensief in te zetten eenheden bij. Bij de defensieve inzet spelen naast vliegtuigen ook geleide wapen eenheden een belangrijke rol . . .

Vrij kort daarop verscheen in 1977 het rapport „Territoriale verdediging" van de Adviesraad Defensieaangelegenheden, waarin wij lezen:

Luchtverdedigingsmiddelen ter beveiliging van objecten zoals vliegvelden en havens die speciaal zijn bestemd in het kader van de lines of communication zijn nauwelijks aanwezig . . .

en voorts:

Zij (de NAVO) *heeft haar luchtoverwicht in aanmerkelijke mate verloren . . .*

Het vorenstaande betreft slechts enkele citaten uit het veelvoud van geschriften die geheel of gedeeltelijk zijn gewijd aan wat een onoplosbaar probleem schijnt te zijn, een probleem waarin de luchtverdediging van ons eigen Nederland is ingebed. Dat probleem is echter niet onoplosbaar. Bij voortduring zijn plannen opgesteld om de ongewenste situatie te verbeteren. Zo staat in de Defensienota 1984 vermeld:

Met de voorgestelde maatregelen zal aan het einde van de planperiode (1993) toch een belangrijk deel van Nederland zijn verzekerd van een verdediging tegen luchtaanvallen.

Ook de in dit nummer van de Militaire Spectator opgenomen lange-termijnvisie met betrekking tot grond-lucht geleide wapens past daarin. Een visie die getuigt van realiteitszin voor wat de benodigde wapensystemen betreft en die uiteraard is gebaseerd op de overeengekomen bondgenootschappelijke luchtverdediging, waarin een belangrijke plaats is ingeruimd voor de verdediging van het

NAVO-achtergebied, één van Saceurs hoofdtaken. Voor de uitvoering van die hoofdtaak constateert Saceur ook op het gebied van de luchtverdediging ernstige tekortkomingen van kwantitatieve en kwalitatieve aard.
De Nederlandse regering onderkent eveneens dat op luchtverdedigingstaken een sterker accent behoort te liggen. In dat kader past dan ook het besluit van 1 november 1985 om, in samenhang met de mogelijke afstoting van de nucleaire taken van de F-16 en Orion, de conventionele luchtverdediging te verbeteren.

In het regeerakkoord van de huidige regering is vermeld dat de reële groei van het defensiebudget wordt beperkt tot 2%, maar dat in de relevante jaren voor de verbetering van de luchtverdediging extra gelden aan het defensiebudget zullen worden toegevoegd. Ondanks deze extra gelden blijft onverlet dat de oorspronkelijke beoogde verbetering van de totale kwaliteit van defensie met 3% reële groei, een langere tijd in beslag zal nemen dan was voorzien. Voorts stond gedurende enige tijd ter discussie wat exact werd bedoeld met de term „relevante jaren" en moet nog worden afgewacht hoe de verbetering van de luchtverdediging uiteindelijk zal worden vertaald.
U ziet, aan goede en slechte voornemens, al dan niet in plannen uitgewerkt, is geen gebrek. Daarbij moet dan nog worden opgemerkt dat het verschuiven van goede voornemens naar het einde van de thans gehanteerde tienjarige planperiodes geen opvallend verschijnsel meer is en de schijn wekt verantwoordelijkheden op de schouders van opvolgers af te wentelen. Het probleem terzake van de luchtverdediging, in het bijzonder die van Nederland, is het ontbreken van de (politieke) wil in ieder geval de goede voornemens versneld te realiseren en af te stappen van struisvogelpolitiek, zodra het de verdediging van Nederland betreft. Ook in een bondgenootschappelijke defensie blijven er specifieke nationale verantwoordelijkheden die verder gaan dan de logistieke en personele ondersteuning van de aan dat bondgenootschap toegezegde strijdkrachten.

De eerdergenoemde kapitein A. J. Maas deed zijn uitspraken meer dan 60 jaar geleden. Het wordt nu toch wel echt tijd dat woorden in daden worden omgezet, teneinde te voorkomen dat wij nog eens worden geconfronteerd met de situatie als geschetst in de dagorder van de commandant Luchtverdediging van 15 mei 1940:

De strijd is gestreden; de wapens zijn neergelegd. De geweldige overmacht heeft het pleit in ons nadeel beslist . . .